

# RIIGIKOGU

I. istungjärk.

Protokoll nr. 18.

1921. a.

**Sisu:** 1. Päewakorra kinnitamine. — 2. Riigikogu istungjärgu waheaja küsimus. — 3. Riigiametnikkude ja -teenijate palgaseadus III lug. — 4. Seadus Wabariigi Walitsuse õiguste kohta riigiasutuste koosseisude ja riigiteenijate palkade asjus III lugemisel. — 5. Komisjonide edasitöötamise küsimus Riigikogu istungjärgu waheajal. — 6. Riigikogu Kom. Tööl.-rühma arupärimine Wabariigi Walitsuselê wägiwalla tarwitamise kohta rkl. J. Allikso kallal Tallinna politsei poolt. — 7. Koosoleku lõpetamine kwoorumi puudusel.

## Riigikogu koosolek, 19. märtsil 1921. a. kell 1 p. l. Toompea lossi Walges saalis.

Kokku on tulnud 77 Riigikogu liiget.

Juhatab esimees O. Strandman, wahepeal abiesimees A. Kerem.

Sekretääri kohal abisekretäär J. Bergman.

Koosolek algab kell 1,10 min.

**1. Päewakorra kinnitamine.** Juhataja O. Strandman: Päewakord on Riigikogu poolt kindlaks määratud. Kas soovitakse täiendawaid ettepanekuid teha?

Rkl. J. Wanja (kom.): Ma teen ettepaneku päewakorra wiimast punkti \*) paigutada esimeseks.

Juhataja O. Strandman: See ei ole päewakorda täiendaw ettepanek; sellega ei wõi ma seda ettepanekut mitte hääletamisele panna. Päewakorra täiendamise kohta ettepanekuid — ei tehtud. Loen päewakorra wastuwõetuks.

Rkl. J. Wanja (kom.): Ma teen ettepaneku päewakorra wiimast punkti paigutada esimeseks.

Juhataja O. Strandman: Panen selle ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse). Nähtaw enamused on selle ettepaneku tagasilükanud. Sõna on rhs. A. Tupits'il korra kohta.

**2. Riigikogu koosolekute waheaja küsimus.** Rkl. A. Tupits (põl.k.): Teen ettepaneku käesolewa koosolekuga Riigikogu istungjärku lõpetada ja Riigikogu uueks istungjärguks 5. aprillil s. a. kokku kutsuda.

\*) Arupärimine W. W-le wägiwalla tarwitamise kohta rkl. J. Allikso kallal.

Rkl. K. Ast (sd.): Wäga huwitaw oleks kuulda, millega rhs. Tupits oma ettepanekut põhjendab.

Rkl. A. Tupits (põl.k.): Wanematekogu otsustas 13 häälega 4 hääle vastu täna käesolewa pühade puhul Riigikogu istungjärgule kaheks nädalaks waheaeg teha, ja selle otsuse peale toetades tegin mina oma ettepaneku.

Rkl. K. Ast (sd.): Ma pean tunnistama, et olin sellel koosolekul, kus wanematekogu otsuse tegi teatawa hääletarwuga pühade-waheaega kuulutada. On ju õige, et pühad peale tulewad ja kui terwe rahwas neid pühitseb, siis wõib ju ka Riigikogu oma koosolekuid nende kestes pidamata jätta. Arusaadaw on ju, et ta seda mitte sellepärast ei tee, et ta seda tegema peab — kui oleks tungiw tarwidus, peaks meie edasi töötama ja pühi mitte pühitsema, praegu niisugust hädatarwilikkust ei ole ja Riigikogu wõib püha pidada, wõib kristlikult pühi pidada — kuid sellega ei ole weel mitte tarwis istungjärku lõpetatuks kuulutada. Istungjärku lõpetamine tooks enesega kaasa teatawaid juriidilisi tagajärgi; sest kui Riigikogu otsustab praegu istungjärku lõpetada, siis astub jõusse § 12-a., millest siin nõnda palju räägitud. Nüüd tahaks ma teada, kas on tõesti põhjust kaheks-kolmeks nädalaks panna maksuma sarnaseid wahekordi, mis iga põhiseadusliku riigi poolehoidjat kibedalt puudutab. Ei ole vähemalt teatatud midagi ei walitsuse, ega ka walitewate rühmade poolt. Meie teame ainult, et on harilik pühade-waheaeg, mida ju parlamendid wõiwad pidada kõigi kristlikkude kombete järele, ilma et selle juures tarwitseks istungjärku lõpetada. Selleks, et istungjärku lõpetada, on ettepaneku aeg liiga lühike. Ei saa tõsiselt wõtta seda ettepanekut. Meie saame wäga hästi aru, kui see ettepanek oleks tulnud kewadel, et pikema puhkuse järele tööle kokku tulla; siis oleks see olnud istungjärku loomulik lõpetamine. Praegu aga seda kolme nädala

peale teha ei ole mingit mõtet. Mitte Riigikogu enese pärast ei ole see istungjärku lõpetamine ette toodud, vaid seda tahetakse lõpetada, millegi sarnase jaoks, mida meie mitte ei tea, ja sunnitakse sellega meid mingisugusesse teadmatusse hüppama. Meie seda hüpet aga kaasa teha ei taha. Kui teie otsustate istungjärku lõpetatuks tunnistada, siis on see teie võimuses ja teie võite seda teha, teie jaoks ei ole see mingisugune hüpe, sest teie teate, mille jaoks seda tarvis on. Meie peame aga konstateerima, et meie seda ei tea, ja peame teile juba ette teada andma, et kui istungjärku waheajal § 12-a põhjal midagi sarnast läbi wiiakse, millega mitte nõus ei saa olla, siis meie enda kohuseks loeme selle vastu kõiki abinõusid tarwitusele võtta. Ma teen oma poolt ettepaneku: „Päewakorra läbiwõtmise järele koosolek lõpetada ja uue koosoleku kokkukutsumine juhatuse hoolteks jätta.“

Juhataja O. Strandman: Korra kohta on kaks ettepanekut tehtud — üks rhs. Tupits'i poolt, et tänase koosolekuga Riigikogu istungjärku lõpetada ja Riigikogu uueks istungjärguks 5. aprillil s. a. kokku kutsuda; teine ettepanek herra Ast'i poolt — päewakorra läbiarutamise järele koosolek lõpetada ja uue koosoleku kokkukutsumine juhatuse hoolteks jätta. Panen need ettepanekud selles järjekorras hääletamisele, kuidas nad sisse on tulnud. Kõige pealt herra Tupits'i ettepanek. (Hääletatakse. Sekretäär loeb häält.) Et kumbki ettepanek ei ole absoluutset enamust saanud, siis tulewad nad mõlemad poolt ja vastu hääletamisele selles järjekorras, kuidas nad häält poolt on saanud. Herra Tupits'i ettepaneku poolt oli 29 häält ja herra Ast'i — 25. Sellega tuleb herra Tupits'i ettepanek enne hääletamisele. (Hääletatakse. Sekretäär loeb häält.) Sellega on rkl. Tupits'i ettepanek poolt saanud 34 häält, vastu 26 ja rkl. Ast'i ettepanek poolt 26, vastu 33 häält. Sellega on rhs. Tupits'i ettepanek vastu võetud.

**3. Riigiametn. ja -teenijate palgaseadus.** Rahaasj. kom. aruandja Chr. Kaarna (loeb): Riigiametnikkude ja -teenijate palgaseadus.

(Sõnasooijaid ei ole. Seaduse nimetus võetakse hääletamisel vastu.)

Kom. aruandja Chr. Kaarna (loeb): § 1. Kõik 1920 a. määratud riigi-

ametnikkude ja -teenijate põhipalgad muudetakse 1. jaanuarist 1921 a. järgmise võrdlewa tabeli järele.

Palgaaste	1920. a. määratud põhipalk	1. jaan. 1921. a. maksmahtkav põhipalk
1.	2100.—	6000.—
2.	1960.—	5500.—
3.	1820.—	5000.—
4.	1680.—	4600.—
5.	1575.—	4200.—
6.	1470.—	3800.—
7.	1365.—	3500.—
8.	1260.—	3200.—
9.	1190.—	2950.—
10.	1120.—	2700.—
11.	1050.—	2500.—
12.	980.—	2300.—
13.	910.—	2150.—
14.	840.—	2000.—
15.	770.—	1900.—
16.	700.—	1800.—
Majateenijad, nooremad ja alaealised käskjalad ja kantseleiõpilased.	{ 665.— 630.— 560.— 490.— 420.—	{ 1700.— 1600.— 1450.— 1300.— 1100.—
Riigikontrolööri abi ja ministrite abide põhipalk	4000.—	8000.—
Riigi kontrollnõukogu liigete põhipalk	3500.—	7000.—

Märkus 1: Wabariigi Walitsusele jääb õigus erakorralise tarwiduse järele ministeeriumide peawalitsuste ja osakondade juhatajatele ja ministeeriumide asjaldewalitsejatele määrata 7000 marka põhipalka.

Märkus 2: Kõik wahepealsed, eelolewas tabelis mitte õttenähtud palganormid tõstetakse lähema ülema astmeni ja suurendatakse wiimasele wastawalt.

Märkus 3: Käesolewa määruse alla ei käi mitte: 1) kohtuametnikud, kes Asutawa Kogu poolt 3. detsembril 1919 a. vastu võetud ja „Riigi Teatajas“ nr. 104 — 1919 a. wäljakuulutatud seaduses nimetatud; 2) õpetajad, koolinõunikud, Tartu ülikooli õpijõud ja 3) sõja- ja merewäes teenivad sõjawäelased.

Rkl. E. Martinson (sd.): Panen ette § 1 järgmiselt vastu võtta: § 1. Kõik 1920 a. määratud riigiametnikkude ja -teenijate põhipalgad muudetakse 1. jaanuarist 1921 a. järgmise võrdlewa tabeli järele:

Palgaaste	1920. a. määratud põhipalk	jaan. 1921. a. maksimaalkaw põhipalk
1.	2100.—	6000.—
2.	1960.—	5600.—
3.	1820.—	5200.—
4.	1680.—	4800.—
5.	1575.—	4500.—
6.	1470.—	4200.—
7.	1365.—	3900.—
8.	1260.—	3600.—
9.	1190.—	3400.—
10.	1120.—	3200.—
11.	1050.—	3000.—
12.	980.—	2800.—
13.	910.—	2700.—
14.	840.—	2600.—
15.	770.—	2500.—
16.	700.—	2400.—
Majateenijad, nooremad ja alaealised käskjalad ja kantseleiõpilased.	{ 665.— 630.— 560.— 490.— 420.—	{ 2300.— 2200.— 2000.— 1750.— 1500.—
Riigikontrolööri abi ja ministrite abide põhipalk	4000.—	8000.—
Riigi kontrollnõukogu liigete põhipalk	3500.—	7000.—

Motiiwid tõin ma ette juba II. lugemisel.

Juhataja O. Strandman: Sisse tulnud on uus § 1. rkl. herra Martinson'i poolt, mis praegu ette loeti. Panen selle kõige pealt hääletamisele. (Hääletatakse). Nähtaw enamus on wastu; sellega on see parandus tagasi lükatud. Panen selle paragr. hääletamisele, nagu tema komisjoni aruandja poolt ette kanti. (Hääletatakse). Wastu on üksikud hääled; sellega on see paragr. wastu wõetud.

Kom. aruandja Chr. Kaarna (loeb): § 2. Kõik Wabariigi Walitsuse poolt määratud isiklised põhipalgad kaotawad 1. jaanuarist 1921. a. oma maksu. Juhtumisel, kui ametnikule määratud põhipalk suurem on, kui tema ametpõhipalk käesolewa määruse järele, saab tema palka endisel määral edasi.

(Sõnasooijaid ei ole. Hääletamisel wõetakse § 2 wastu).

Kom. aruandja Chr. Kaarna (loeb): § 3. Käesolewa määrusega kindlaksmääratud põhipalkadele maksetakse

juure ajutiselt elukalliduslisa kaheksakümne (80%) protsendi suuruses.

(Sõnasooijaid ei ole. Hääletamisel wõetakse § 3 ühel häälel wastu).

Kom. aruandja Chr. Kaarna (loeb): § 4. Peale palga saawad kõik riigiametnikud ja -teenijad perekonnaabiraha Wabariigi Walitsuse poolt 12. apr. 1920. a. wastuwõetud ja „Riigi Teatajas“ Nr. 57/58 — 1920 a. wäljakuulutatud määruse §§ 2—8 alustel iga perekonnaliikme kohta, peale palgasaaaja enese, kolmsada marka kuus.

(Sõnasooijaid ei ole. Hääletamisel wõetakse § 4 ühel häälel wastu).

Juhataja O. Strandman: Panen terve selle seaduse III. lugemise lõpul hääletamisele. (Hääletatakse). Wastu ei ole keegi; sellega on see seadus wastu wõetud.

Kom. aruandja Chr. Kaarna: Ma teen ettepaneku seda seadust maksmata ilma redaktsiooni komisjoni andmata.

(Sõnasooijaid ei ole. Hääletamisel otsustatakse seadus ilma red. kom. andmata wastu wõtta).

Rkl. K. Wirma (sd.): Ma teen ettepaneku tunnistada, et see seadus oma iseloomu poolest kuulub nende hulka, mis põhiseaduse § 31 põhjal rahwahääletamisele wõiwad tulla.

Juhataja O. Strandman: Panen selle ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse). Wastu ei ole keegi; seega on see ettepanek wastu wõetud. — Kas teeb keegi Riigikogu liigetest ettepaneku praegu wastuwõetud seaduse wäljakuulutamist põhiseaduse § 30 korrast seisma panna? Ma konstateerin, et niisugust ettepanekut Riigikogu koosolekul tehtud ei ole. Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juure.

**4. Sead. W. W.** Rahaasjanduse õiguste k.riigias. kom. aruandja Chr. koosseisude ja Kaarna (loeb): Seadus Wabariigi Walitsuse riigiteen. pal-kade asjus. õiguste kohta riigiasutuste koosseisude ja riigiteenijate palgade asjus.

(Sõnasooijaid ei ole. Seaduse nimetus wõetakse hääletamisel wastu).

Kom. aruandja Chr. Kaarna (loeb): Wabariigi Walitsusele antakse kuni 1921. a. riigi eelarwe wastuwõtmi-

seni Riigikogu poolt ministeeriumide ja neile alluwate asutuste koosseisude kinnitamise, muutmise ja Riigikogu poolt kindlaksmääratud normide piirides üksikute ametite palkade normeerimise õigus.

Märkus: Wabariigi Walitsusel ei ole seda õigust, kui koosseisud Asutawale Riigikogu poolt seadusandlisel teel maksmad pandud.

Rkl. A. Oinas (sd.): Teisel lugemisel tähendas rhs. Anderkopp, et ettepanud seaduseelnõu on järeldus sellest eksitusest, mida Riigikogu tegi „Seadus riigi 1921. a. sissetulekute ja väljaminekute eelarwe ja selle summade tarwitamise kohta“ wastuwõtmisega. Mina ei saa selle seisukohaga mitte leppida. Minu arust on see asjata Pontsiuse juurest Pilatuse juure saatmine. Põhiseaduse § 85 ütleb: „Iga aasta jaoks seatakse riigi sissetulekute ja väljaminekute üleüldine eelarwe kokku. Seaduslikul teel võib selle maksust jaoliselt pikendada, kunni uue eelarwe wastuwõtmiseni“. Nagu teie kõik teate, ei läinud Asutawal Kogul mitte korda n.n. „üleüldist riigielarwet“ wastu wõtta ja kinnitada. Sellega ei ole Riigikogul võimalust seadusandlisel teel seda olemata eelarwet pikendada kunni 1921. a. eelarwe wastuwõtmiseni. Eelarwet läinud aastal ei olnud. Nüüd tõuseb küsimus: missugust teed käia, et walitsus seaduspäraselt wõiks väljaminekuid teha? Wõiks oletada, et kui lubatud on eelmise aasta eelarwe maksust seadusandlisel teel pikendada, siis lubatud ehk oleks ka üleminewa aasta eelarwet pikendada, kui eelmise aasta eelarwet ei ole. Kuid ka üleminewal, tähendab 1919. aastal ei olnud eelarwet. Asutawas Kogus wõeti wastu küll üksikute ministeeriumide väljaminekute eelarwed, kuid need üksikud eelarwed ei kujunda iseenesest mitte riigi sissetulekute ja väljaminekute üleüldist eelarwet. Põhiseaduse § 85 ei räägi mitte ministeeriumide eelarwetest, waid räägib riigi sissetulekute ja väljaminekute üleüldisest eelarwest. Ma arwan, et siin mingisugust teist arwamist ei tohi olla selle kohta, et meil 1919. a. seda üleüldist eelarwet ei olnud, millest põhiseaduse § 85 räägib. Olid ainult üksikute ministeeriumide väljaminekute eelarwed, pealegi ainult teise poolaasta kohta. Esimesel poolaastal wõis walitsus ise krediite määrata, selleks oli tal õigus. Alles siis, kui ajutine põhiseadus wastu wõeti, hakati teise poolaasta eelarweid Asutawale Kogule kinnitamiseks ette panema. Kui põhiseaduse § 85 täpipealt kinni pidada, siis peaks meie walitsuse aparaat, kunni 1921. a. eel-

arwe ei ole kinnitatud, seisma jääma, sest praegu ei ole eelarwet ei minewast ega eelminewast aastast.

Loomulikult oleks pidanud seda seisukorda lahendama põhiseaduse maksmapaneku seadus. Ma mäletan waidlusi, mis tekkisid siis, kui rahaasjanduse komisjon Asutawale Kogule 1920. a. kulude eelarwet ette pani. Selle sama koha peal siin astus Tööerakonna esitaja herra Anderkopp üles ja toonitas, et rahaasjanduse komisjoni ettepanekut ei tuleks wastu wõtta, sest selleks ei olewat enam aega ega ka tarwidust. Asutaw Kogu otsustas rahaasjanduse komisjoni poolt ettepanud eelarwet mitte arutusele wõtta. Minu arust tehti siin eksitus, sest kui eelarwe oleks wastu wõetud, oleks meil parem wäljapääsetee olnud praegusest seisukorrast. Asutaw Kogu oli koos peale selle otsuse weel terwelt nädal aega. (Wahelhüüe paremalt poolt: Mis sellest nüüd weel rääkida?). Asutaw Kogu jättis ka lahendamata põhiseaduse maksmapaneku seaduses eelarwe küsimuse. See tühi koht wõimaldas, oli eelduseks sellele, et Wabariigi Walitsus § 12-a põhjal wäljantud n.n. eelarwe-summade tarwitamise seaduse järele hakkas kulusid tegema. Riigikogu poolt wastuwõetud eelarweseadus ei ole muud, kui selle tühja koha seaduspärane täitmine. See on üleminek põhiseaduse maksmahakkamise juure eelarwe suhtes. Õiguse pärast on ta üks osa põhiseaduse maksmapanemise seadusest.

Asutaw Kogu jättis eelarwe-asja korraldamata ja sellepärast tuli Riigikogul seda asja korraldada. Mis puutub aga riigiasutuste koosseisusse, siis ei ole Wabariigi Walitsusel praegu õigust koosseise muuta, Wabariigi Walitsus ei wõi mitte eelkrediite tarwitada, mis üle makswate koosseisude ulatawad. Põhiseaduse maksmapanemise seadusega on walitsuselt see õigus ära wõetud ja kui nüüd tahetakse seda õigust tagasi anda, siis astume sammu tagasi, milleks meil enam õigust ei ole. Riigikogul ei ole mitte enam õigust põhiseaduse maksust ära kaotada, kui see juba teatawas osas maksmad on hakanud; see oleks põhiseaduse rikkumine. Herra Anderkopp'i poolt tähendati, et eelarweseadus olewat eksitus. Mina aga ütlen, et see ainuke wäljapääsetee täbarast seisukorrast oli, sest tema täitis tühja koha. Iselugu on aga käesolewa seadusega, sest et ta põhiseaduses mitte-ettenähtud õigusi walitsusele annab, õigusi, mis põhiseaduse maksmapanemise seadus walitsuselt ära on wõtnud.

(Juhatama hakkab abiesimees A. Kerem).

Rkl. A. A n d e r k o p p (töer.): Rhs. Oinas tähendas, mina olla öelnud, et eelarweseadus, mida Riigikogu vastu wõttis, põhiseadusega wõrreldes eksitus olla. Mina ütlesin, et see wiga oli ja wäga suur wiga. Mina selle vastu ei waidle, mis põhiseaduse § 85 räägib, et peab olema wäljaminekute ja sissetulekute eelarwe. Aga ma ütlen — niisugust meil ei ole. Asutaw Kogu oleks wõinud omale niisamasuguse eelarwe wäga hästi muretseda. Minewaaastane eelarwe, mis enne jõulut Asutawale Kogule kinnitamiseks ette pandi, ei olnud mitte eelarwe tema täies ulatuses. Kui sellest seisukohast välja minna, mida herra Oinas sellelt kõnetoolilt kaitses, et meil mitte praegu makswad ei ole Wene seadused ja et meil mitte tarwidust ei ole ette ära näha nii palju jagusid eelarwes, kui seda Wene maal tarwis oli, wõib olla, oleks Wabariigi Walitsus otstarbekohasemalt teinud, kui tema läinudaasta eelarwe õige lihtsalt, ma ütlen kahes osas, ühel pool üleüldised sissetulekud ja teisel pool üleüldised wäljaminekud, Asutawale Kogule ette oleks pannud. Wõib olla, et see ainuke wõimalus oleks olnud meie põhiseadusele peatama jääda. Walitsusel pidi summasid tarwitada olema ja sellepärast tuli Riigikogu rahasjanduse komisjoni ettepanek eelarwe-summade kohta vastu wõtta. Iseenesest ei ole aga kuidagi õige herra Oinas'e wäide, et kui meil tegelikult tahetakse seda seadust maksma panna, meie sellega siis põhiseadust rikume. Herra Oinas ei saanud siit kõnetoolilt mitte salata, et kõik koosseisud meil ei ole mitte seadusandlisel teel kindlaks määratud. Kus nemad siis õieti olemas on? Nemad on olemas palgalehtede peal ja eelarwes. Eelarwes ja palgalehtede peal wõib walitsus, kui tahab, neid waadata. Selles see peaküsimus seisabki, et see õigus, mida meie uue seadusega anda tahame, juba tegelikult olemas on.

Rkl. A. O i n a s (sd.): Ma tahaksin üht wiga herra Anderkopp'i seletuses ära parandada. Nimelt oli wastuwaidluse peaarjendiks see, et seadusandlisel teel ei olewat määratud koosseisud, nad olewat ainult palgalehtedel ja eelarwes. Aga et asi nii ei ole, langeb kokku ka herra Anderkopp'i wastuwaidlus. Iga ministerium pani oma koosseisu Wabariigi Walitsusele ette ja walitsus kinnitas koosseisud, otsustas — seal ja seal peab olema nii ja nii palju ametnikka. Seda õigust, alates põhiseaduse maksmahakkamisega, walitsusel enam ei ole. Kui tema praegu eelarwet kokku seab, peab ta aluseks wõtma olemasolewaid koosseise; igatahes saab tema eel-

krediite tarwitada ainult nende koosseisude piirides.

Rkl. A. A n d e r k o p p (töer.): Pean wastama kahe wäitega, mis selgeks teeb, et herra Oinas'el õigus ei ole. Kõige pealt ma tähendasin, et ei saa mitte sisuliselt selgeks teha, kas see, mis Wabariigi Walitsusel tarwitada on, on seadus wõi määrus. Minu arwates on see tingimata määrus, ja kui ta määrus on, siis on õigus määrust muuta. Kuid jätame selle küsimuse kõrwale, sest siin wõiks palju waielda. Herra Oinas tõendab, et kõik koosseisud kinnitanud Wabariigi Walitsus, aga mina usun, et mitte ei saa uskuda seda, et kõik koosseisud kinnitas Wabariigi Walitsus. Kui tõeks saaks teha, et kõik koosseisud on kinnitud, siis ei saaks vastu waielda.

Rkl. A. P a l w a d r e (sd.): Nii palju kui ma mäletan, oli asi järgmine: kui Asutawa Kogu poolt anti Wabariigi Walitsusele ametnikkude koosseisude kinnitamise õigus, tehti Wabariigi Walitsuse poolt kõigile ministeriumidele ülesandeks ametnikkude koosseisud Wabariigi Walitsusele kinnitamiseks ette panna, ja nii palju, kui mina mäletan, tegid kõik ministeriumid sellesuguse ettepaneku. Mina olin tol korral töö- ja hoolekandeministeriumi juhataja ja peale minu wõttis weel nendest Wabariigi Walitsuse koosolekutest osa palganormeerimise komisjoni juhataja. Ma ei mäleta mitte, et mõned ametkonnad, ministeriumid ei oleks Wabariigi Walitsuse käsku täitnud ja ei oleks oma koosseise kinnitamiseks ette pannud. Minu mäletamise järele on kõik ministeriumid oma koosseisud tol korral ette pannud ja need on Wabariigi Walitsuse poolt kinnitatud. Kas Wabariigi Walitsuse kinnitamisotsused ka „Riigi Teatajas“ välja kuulutatud said, wõi mitte, seda ma praegu ei tea. (Wahelhüüe: Ei ole). Kui ka ei ole see välja kuulutatud, igatahes oli sel korral Wabariigi Walitsusel õigus koosseise kindlaks määrata. Praegu Wabariigi Walitsusel ametnikkude koosseisude kinnitamise õigust mitte ei ole. Wene seaduse järele oli koosseisude kinnitamiseks seadusandlist akti waja ja seesama määrus jäi maksma ka meil. Ajutiselt anti see õigus Wabariigi Walitsusele Asutawa Kogu poolt. See õigus on nüüd lõppenud ja jääb maksma endine kord, nimelt, et koosseisud tulewad kinnitada seadusandlises korras. Koosseisude wähandamiseks seda õigust Wabariigi Walitsusel tarwis ei ole. Ametnikka wõib lahti lasta ka ilma selle õiguseta. Seda õigust on Wabariigi Walitsusel tarwis ametnikkude

arwu suurendamiseks. Ja kui teie tahate Wabariigi Walitsusele seda õigust anda, siis ei tähenda see mitte, et teie tahate ametnikkude arwu vähendamist, waid suurendamist.

Juhataja A. Kerem: Sõna on faktiliseks märkuseks rhs. A. Oinas'el.

Rkl. A. Oinas (sd.): Ma pean oma kohuseks rhs. A. Anderkopp'ile seda teatada, et sel ajal kui Wabariigi Walitsusel õigus oli riigiasutuste koosseise määrata, wastawad walitsuse otsused, korraldused ei olnud mitte seadusandlikud aktid. Walitsusel oli õigus wastawaid korraldusi nii palju teha, kui palju temale seda õigust seadusandlikul teel kätte oli antud. Kui seadus neid õigusi temale enam ei anna, ei ole ju arusaadawalt walitsusel enam õigust tähendatud administratiiv akte teha, sest et põhiseadus selleks seadusandlise tee on ette näinud.

Rkl. O. Strandman: Ma tahtsin herra Palwadre'le öelda, et ma aru ei suuda saada, kuidas võib seaduseks lugeda walitsuse määrust, mis ei ole wälja kuulutatud ja mida enam ei saa wälja kuulutada. Kui walitsus seda wälja ei kuuluta, siis ei ole see seadus ja praegune walitsus ei saa neid koosseise wälja kuulutada ega määrusteks lugeda.

Rkl. A. Palwadre (sd.): Ma paari sõnaga ei jõua ära öelda, mille põhjal Wabariigi Walitsus neid akte korraldas.

Rkl. K. Ast (sd.): Mul oli tundmus, kui neid wiimaseid arutusi kuulsin, et ühelt poolt seletatakse, et walitsus ametnikkude koosseise ei ole kindlaks määranud ja teiselt poolt, et see on sündinud üksikute walitsuse poolt antud määruste kaudu ja võib ka walitsus uuesti määruste läbi neid muuta. Sealsamas leitakse ka, et tarwis on walitsusele eraldi õigust anda ametnikkude koosseisu määramise korralduse kohta, milleks oli ette pandud tänane seaduseelnõu. Ma ei tahtnud mitte selle kohta sõna wõtta, waid ma tahtsin tähendada, et lõpude lõpuks on ometi küsimismärgi alla seatud krediidi-summade tarwitamisõiguse andmine Wabariigi Walitsusele. Küsimus selles mõttes . . . . , et ei tarwitse walitsus arwata mitte . . . . , nagu esialgu näis, nagu oleks see põhiseaduse rikkumine olnud. Kui see oleks põhiseaduse rikkumine olnud, siis ei järgne milgil tingimisel, et meie uuesti uue sarnase seaduse wastu peaks wõtma. See ei tähenda mitte seda, et see uus seadus eelmise seaduse täiendamine oleks. Kui teda wälja anda, siis ei wõi tema ometi mitte sarnane olla, et tema põhisea-

dusele wastu käiks. Kuid lõpuks jäi kõrwale isegi küsimus, kas käib ta põhiseaduse wastu wõi mitte ja puhtsisulistel põhjustel ometi tema wastu waidlema ei hakata. Austatud koosolijad, minu seisukoht on see, et Riigikogul õigus on, ja mitte ainult õigus, waid ka kohuseks ametkondade koosseisust huwituda. Riigikogu praeguste enamusrühmade arwates on see nendel täiesti ükspuhas, kuidas on meie ametnikkude koosseisud, missuguses suures ja ulatuses kokku seatud. Ma tahaks uskuda, et Riigikogu ikkagi julgeb huwitust tunda ja tahab huwitust tunda ametkondade koosseisu kohta.

Sellest samast ettepanekust lugesite teie, et õigus eelarwe-summade tarwitamise kohta Wabariigi Walitsusel on ainult käesolewa aasta 31. detsembrini. Nüüd, waidluste jooksul, on seda küsimust nii palju suudetud edasi nihutada, et neid eesõigusi ainult eelarwe wastuwõtmiseni jätta tahetakse. Aga põhimõttelikult on see ükspuha, kui kauaks ajaks seda õigust anda soowitakse, — sarnane alaline asjade ümberotsustamine on väga halb asi just sellepärast, et selle tõttu ongi jäänud nii mitmed praktilised asjad ripakile. Ei ole omal ajal Asutaw Kogu küllalt energiliselt selleks samme astunud, et temale oleks eelarwe õigeks ajaks esitatud, ja nähtawasti ei taha ka Riigikogu neid samme astuda. Mis eraldi puutub just ametkondade ja üksikute asutuste koosseisu kindlaksmääramisse, siis oleks ometi Wabariigi Walitsus selle peale mitte ainult täna mõtlema pidanud, waid juba pikemat aega tagasi. Kui selle küsimusega oleks tahetud rutata, kui tööpoolest ametkondade koosseisu oleks tahetud seaduse waral kindlaks määrata, siis oleks Wabariigi Walitsusel mahti olnud Riigikogu ette sellekohase ettepanekuga astuda. Wabariigi Walitsus sellekohast ettepanekut teinud ei ole. Hoolitsedes Wabariigi Walitsuse mugawuse eest, hoolitsedes iseenda ja oma rühmade mugawuse eest, tulete teie täna jälle selle seadusega, ametkondade kinnituse ja koosseisu asja uuesti jätta Wabariigi Walitsuse hooleks. Mugawus on iseenesest eraldis väga soowitaw, kuid ta võib, iseäranis kui see asi puutub riikluse, hulluseks minna. Sellepärast olen sunnitud III lugemisel, samuti kui II. lugemisel, selle seaduse wastuwõtmise wastu olema.

Siseminister K. Einbund: Oleks loomulik, et selles asjas rahaminister sõna wõtaks, keda aga praegusel korral mitte ei juhtu siin olema. Ehk lubawal Riigikogu liikmed nende lahkarwamiste ja

kõnede puhul öelda, missugused motiivid juhtisid walitsust selle asja arutamisel. Nagu teada, oli eelmisel walitsusel koosseisude kinnitamise õigus. Erakorralise wolituse põhjal on ka koosseis kõigis ministèeriumides kinnitatud. Et senni makswad koosseisud „Riigi Teatajas“ ei ole wälja kuulutatud, siis põhjeneb see sellekohasel walitsuse erietsusel. Koosseisude wäljakuulutamiseks seati teine kord sisse. Selle järele hakkasid kinnitatud koosseisud maksuma juba enne, kui nad wälja kuulutatud. Sellest võib järeldada, et meil ometi kinnitatud koosseisud enne juba olid, ja nüüd on waja, et walitsusel wõimalik oleks käesolewa aasta eelarwe kokkuseadmisel wäikseid muudatusi ette wõtta. Ei ole ju walitsus sugugi kawatse nud koosseise suurendada. Just otse wastuoksa — wähenemist ette wõtta, kuid nende muudatuste ette wõtmiseks on temal wolitusi tarwis. Wastu on wõetud palga-normide redel, siis on loomulik, et Wabariigi Walitsus peab sellesse redelisse ise ametnikka mahutama, ja kui tema ametnikka hakkab sellesse redelisse mahutama, siis ta peab muutma pisut walitsuse poolt seadusandlises korras kinnitatud endiseid koosseise. Muidu sellesse redelisse muudatusi wiia ei saa ja sellepärast ongi tarwis, et Wabariigi Walitsusel selles seadusandlik alus oleks neid muudatusi ette wõtta, sest wastasel korral võib tulla iga ministèerium ja seletada, et seadusandlikud koosseisud on olemas ja meie nõuame, et need eelarwe juures aluseks saaksid wõetud ja läbi wiidud. Just neil motiividel tahtis Wabariigi Walitsus, et Riigikogu annaks temale õiguse sellesse redelisse wastawaid muudatusi tuua ja koosseise wastawalt muuta, mis mitte eelarwe tõstmisele wälja ei wii, sellepärast, et see õigus on antud ettepanud paranduse järele Wabariigi Walitsusele ainult kunni eelarwe kokkuseadmiseni.

Rkl. K. Wirma (sd.): Minul oli ikka arwamine, et kui ma „Riigi Teataja“ ostan, siis ka kõik seadused tean; kuid nüüd tuleb wälja, et on olemas weel seadusi, mida ei ole „Riigi Teatajas“ ja mida ainult Wabariigi Walitsus teab. (Rkl. J. Seljamaa kohalt: See on meilegi uudiseks!) Mina arwan, et see asi läheb ikka keerulisemaks. Teisel lugemisel wõtsin mina sõna ja rääkisin nendest nimekirjadest, mida nüüd rhs. A. Palwadre siin käsitas ja mis kõikide ametkondade kohta olla kokku seatud. Mina olen oma ihusilmaga kahte niisugust nimekirja näinud, millel on punased parandused ja mille nurga peal on walitsuse esitaja, nimelt pea-

ministri, allkiri. Ma kordan weel, mida ma II. lugemisel ütlesin, et nende nimekirjade järele on koosseisud suuremad, kui eelarwekommissjoni poolt tegelikult eelarwe kokkuseadmisel eelarwe aluseks wõeti ja mille järele tegelikult käidi. Selle nimekirja järele nõuti isegi 15% palku juure panna. Nii et niisugused segadused on olemas tõepoolest, ja kui nüüd weel niisugune salajane seadus tõesti olemas, siis on tõepoolest küsimus niisugune, et misuguse korra järele need koosseisud siis lõppude lõpuks kinnitatud said. Tegelikult jääb järele see nimekiri, mis rahaministèeriumi eelarwekommissjon kokku seadnud, milles võib ju teha kitsendamise mõttes kärpimisi ilma eriseaduseta. Kui nüüd uusi seadusi tahetakse luua, siis oleks need tarwilikud ainult koosseisude suurendamise mõttes. Et aga seadusi teha ei taheta siis ei saa muud öelda, kui et käesolew seadus on täiesti jonniseadus, tema pealkiri peaks olema lihtsalt: „Jonniseadus“. (Naer). Ma ei taha mitte nendest seadustest rääkida, millest herra siseminister siin kõneles, kuid pean üttelema, et ma ei tea mitte, mis jaoks seda seadust waja on, mida siin wastu wõtta tahetakse. Sellepärast olen mina täiesti selle seaduse wastu.

Rkl. K. Ast (sd.): Täna on haruldalt erakordne päew, — nimelt on esimest korda ka walitsuse esitaja sõna wõtnud arutusele olewa seaduseelnõu kohta Riigikogus. (Naer) Tuletab meele kellalööjat, kes ähwardab, ähwardab ja wiimaks panebki paugu. (Naer). Kuigi see löök küll ei tulnud otsekohe wastawa ministri poolt, oli kõneleja siiski walitsusliige, keda asjakäik nähtawasti huwitada suutnud. Kindel on, et kui walitsuse esitaja kinnitab, et meil seadus olemas, siis on see ka sellest minutist peale olemas, kui walitsuse esitaja seda öelnud, olgu see seadus siis raudkapis ehk mujal. Kõneldakse määrusest Asutawa Kogu poolt antud seaduse põhjal, misuguse maksmapanemisega Asutawa Kogu poolt aga eelmine seadus oma maksuuse kaotas. Kui nüüd tahetakse Wabariigi Walitsusele õigust anda, juba kord wastu wõetud seadust muutma hakata, siis on see kindlasti wabariigi põhiseaduse wastu ja sellepärast on siis päris selge, et meil siin dokumendiga tegemist, mis risti põhiseadusele wastu käib. Sellepärast, mu herrad, on teie kohus sarnast dokumenti wõimalikult ruttu kõrwaldada.

Siseminister K. Einbund: Herra Ast katsus asjata minu poole terawusi heita, mis aga mitte hästi ei tabanud. Kui herra Ast arwab seda, mida ta siin rääkis, ja kui ta „Riigi Teatajat“ lehit-

seks, siis ta leiaks sealt seadusandlise määruse, et walitsus koosseisude wäljakuulutamiseks teise korra maksma pani. Ma ei hakka siin seletama, kas see sisuliselt õige oli, wormilikult on ta igatahes õige. Ma ei mäleta mitte, kas see oli 1920. wõi 1919. a. „Riigi Teatajas“, praegu ei ole neid numbrid siin, kui sellekohased endised koosseisud kinnitati kirjeldatud korra järele. Igatahes peaks Wabariigi Walitsusel õigus olema nendes koosseisudes, palgaredeli piirides, muudatusi ette wõtta. Ilma selleta ei saa walitsus edasi töötada; see on tegeliku walitsemistöö juures tingimata tarwilik. Millal lõpulikud koosseisud Riigikogus arutusele wõiksid tulla, pole mitte ette näha, wõib olla käesolewa aasta lõpul, wõib olla weel hiljem, oleneb see ju sellest, kuidas riigitöö kindlatesse rööbastesse jõuab. Sellepärast peab walitsusel ometi õigus olema wajaolewaid üksikuid muudatusi koosseisudes ette wõtta palgaredeli piirides. Selleks oleks Wabariigi Walitsusel waja seda wäikest wolitust ja mina ei näe seal juures midagi iseäralikku ega wõõrastawat, nagu rhs. K. Ast püüab seletada.

Juhataja A. Kerem: Sisse on tulnud ainult üks ettepanek, mis komisjoni aruandja poolt ette kanti. Teisi ettepanekuid — enam ei tehta. Panen selle ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse). Sellega on see ettepanek 28 häällega 26 wastu wastu wõetud.

Panen käesolewa seaduse terwena lõpuhääletamisele. (Hääletatakse. Sekretäär loeb häält). See seadus on poolt saanud 28 häält, wastu 25. Sellega on käesolew seadus wastu wõetud.

Rkl. A. Tupits (põl.k.): Teen ettepaneku seda seadust ilma redaktsiooni komisjoni kätte andmata maksma panna.

(Sõnasoowijaid ei ole. Hääletamisel saab rkl. A. Tupitsi ettepanek 29 häältpoolt ja 26 wastu, — sellega wastu wõetud).

Rkl. O. Strandman (töer.): Ma teen ettepaneku, et Riigikogu tunnistaks, et käesolew seadus on üks nendest, mis wõiwad minna rahwahääletamisele (Naer). põhiseaduse § 31 põhjal.

Juhataja A. Kerem: Panen selle ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse). Wastuhäält ei ole. Sellega on see ettepanek wastu wõetud. — Kas on Riigikogu liikmeid, kes soowivad ettepanekut teha, et praegu wastu wõetud seadus saaks põhiseaduse § 30 põhjal seisma pandud.

Rkl. K. Ast (sd.): Mina teen selle ettepaneku.

Juhataja A. Kerem: Rhs. K. Asti poolt on tehtud järgmine ettepanek: Panen ette seaduse „Seadus Wabariigi Walitsuse õiguste kohta riigiasutuste koosseisude ja riigiteenijate palkade asjus“ wäljakuulutamist põhiseaduse § 30 korras seisma panna.

Kuna selleks, et seaduse wäljakuulutamist seisma panna, maksew seadus nõuab, et sarnast ettepanekut vähemalt 34 Riigikogu liiget toetaksid, siis panen ma selle ettepaneku hääletamisele. Palun neid, kes seda ettepanekut toetawad, käed üles tõsta ja ülewal hoida, kunni hääled ära loetakse. (Hääli loetakse). Ma konstateerin, et selle ettepaneku toetamise poolt on 27 häält, mitte 34 ja sellega on see ettepanek tagasi lükatud. Sõna on rhs. O. Strandman'il korra kohta.

**5. Riigikogu istungjärgu waheajal komisjonide edasitöötamise küsimus.** Rkl. O. Strandman (töer.): Tänase koosoleku algul otsustas Riigikogu istungjärgu wahe-

aega määrata. See ettepanek tehti päewakorra juures. Riigikogu praegumakswas kodukorras ei ole mitte ette nähtud, kas istungjärgu waheajal komisjonid töötada wõiwad, wõi mitte. Uues kodukorras on ette nähtud, et komisjonid wõiwad töötada istungjärgu waheajal ainult sellekohase Riigikogu otsuse põhjal. Panen ette seda küsimust praegu arutamisele wõtta, et Riigikogu wõiks töowõimalust anda üksikutele komisjonidele. Sarnased ettepanekud on tulemas rahaasjanduse komisjoni, riigikaitse komisjoni ja wälisasjade komisjoni poolt.

Juhataja A. Kerem: Kas soowitakse seda küsimust arutamisele wõtta? Wastu ei waielda.

Rkl. O. Strandman (töer.): Ma teen rahaasjanduse komisjoni nimel Riigikogule ettepaneku, mis järgmiselt kõlab: „Riigikogu rahaasjanduse komisjoni juhatus teeb Riigikogule ettepaneku otsustada, et rahaasjanduse komisjon wõib töötada ka praeguse Riigikogu istungjärgu waheajal“.

Rkl. J. Laidoner (põl.k.): Riigikogu wälisasjade komisjoni juhatus nimel teen ettepaneku, et wälisasjade komisjon wõib töötada tarwiduse järele ka praeguse Riigikogu istungjärgu waheajal.

Riigikogu riigikaitse komisjoni juhatus nimel teen ettepaneku, et riigikaitse komisjon wõiks töötada tarwiduse järele ka praeguse Riigikogu istungjärgu waheajal.



Rkl. A. Jõeäär (sd.): Täna kell 5 on amnestiakomisjoni koosolek määratud, ja et sellel komisjonil hulk tööd järke ootamas, teen ettepaneku ka amnestiakomisjonile õigus anda waheajal istumisi pidada.

Juhataja A. Kerem: On ettepanekud tehtud rahaasjanduse, välisasjade, riigikaitse ja amnestia komisjonide kohta. Kas tehakse ettepanekuid hääletamise korra kohta? (Hüüded: Korraga!) On ettepanek tehtud korraga hääletada. Teisi ettepanekuid ei tehta, siis panen ma ühiselt hääletamisele. Kes on selle poolt, et etteodud komisjonidele antakse õigus istungjärgu waheajal töötada? Kes vastu? Wastu ei olda. Sellega on need ettepanekud vastu võetud.

(Rkl. Tupits kohalt: Teen ettepaneku koosolekut lõpetada).

Juhataja A. Kerem: On ettepanek tehtud koosolekut lõpetada. Korra kohta on sõna rahwaesitajal M. Bleiman'il.

Rkl. M. Bleiman (is.): See ettepanek on väga imelik, sest otsustati arupärimist tänase koosoleku päewakorda võtta.

Rkl. J. Wanja (kom.): Ma teen ettepaneku 3. päewakorra-punkti weel läbi võtta.

Juhataja A. Kerem: Enam sõna-soowijaid ei ole. Kes on selle poolt, et tänast koosolekut lõpetatuks tunnistada? Kes on selle vastu? Enamus on vastu. Sellega on see ettepanek tagasi lükatud.

(Juhatama asub esimees O. Strandman. Parempoolse liikmed lahkuwad saalist).

**6. Arupärimine Wab.** Juhataja O. Strandman: See arupärimine on wiimaseks, wõi eilasel Riigikogu koosolekul ette kantud. Kas soowitakse uuesti tema ettekandmist? Ei soowita. — Kas soowib keegi selle arupärimise asjus sõna võtta?

Rkl. J. Wanja (kom.): Eilased sündmused, mis töölistemajast ametiühisuste väljatõstmise puhul esile tulid politseide, nii öelda, wägiwalla tõttu, sundisid

meid seda arupärimist sisse andma. See wägiwald, mida politseinikud tarwitawad, on küll tööliste juba harilikuks asjaks saanud ja meie ei panegi selle peale nii wäga suurt rõhku. Kuid siiski kannatus wõib katkeda, sest meie näeme, et need politseinikud saawad ühtelugu ikka rohkem huwi ja jõudu edaspidiseks peksmiseks just selle tõttu, et nendele jagatakse kõige selle eest tänu ja kiitust. Nii wõiks ma konstateerida, et see eilane juhtumine oli wist juba mitmekümnes sarnane, kus niisuguseid asju ette on tulnud. Näituseks — kui on wähegi suurem tööliste koosolek, siis on alati ratsapolitseid seal. Ja kui siis juhtub, et sinna ligidale uulitsanurga peale salgake inimesi kokku kogub, siis on seal harilik asi, et neile otsa aetakse hobustega ja neid peksma hakatakse. Ma wõin kindel olla, et ka walitsusliikmed, kui neid just ära ei tuntaks, wäga kergesti peksa wõiks saada. Nii siis on õieti eilane siseministri seletus selle puhul, mis ma siin ette kandisin, täiesti wale; seda tõendawad ka tänased ajalehed, kus see sündmus hoopis teisiti on kirjeldatud, kui siseminister seda ette kandis. Sellepärast on tarwis kogu selle asja kohta ükskord lõpulikule selgusele jõuda ja sel põhjusel panen ma ette seda arupärimist arutamisele võtta. (Wahelhüüded: Wastu võtta!)

(Rkl. A. Tupits kohalt: Palun sõna korra kohta).

Juhataja O. Strandman: Kodukorra põhjal ei saa ma teile praegu mitte sõna anda, waid panen selle arupärimise hääletamisele. Kes on selle poolt, et seda arupärimist vastu võtta, palun käed üles tõsta. (Loetakse häáli). Sellega on see arupärimine vastu võetud.

**7. Koosoleku lõpetamine kwoorumi puudusel.** Sõna palus korra kohta rkl. A. Tupits. (Rkl. A. Tupits kohalt: Kwoorumi ei ole!) Kwoorumi küsimus on üles tõstetud. (Wahelhüüde pahemalt poolt: Herrad suitsetawad eeskojas).

(Loetakse Riigikogu liikmete arwu). Et kwoorumi koos ei ole, lõpetan koosoleku.

(Koosolek lõpeb kell 2.45).

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu esimees O. Strandman.

Abiesimees A. Kerem.

Abisekretäär J. Bergman.

